

СЛОВО МОЛОДИМ ВЧЕНИМ

DOI: 10.33498/Юшк-2019-10-267

Олексій Ющик

аспірант кафедри конституційного права,
теорії та історії держави і права
Міжрегіональної Академії управління персоналом
(Київ, Україна)
al-yus@i.ua

УДК 340.1

СПОРТИВНЕ ПРАВО: ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ В КОНТЕКСТІ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

АНОТАЦІЯ. Метою статті є формування нового підходу до визначення поняття спортивного права з погляду його галузевої специфіки в правовій системі.

Відзначено, що розуміння спортивного права як галузі права в теорії традиційно базується на виокремленні предмета правового регулювання – спортивних відносин, які регулюються сукупністю норм спортивного права. Стверджується, що особливістю останніх є їхня диспозиція, тобто відношення прав та обов'язків суб'єктів спорту в їх спортивних відносинах між собою. Зважаючи на це, спортивне право виступає як така система правових норм, яка регулює вказані права та обов'язки і є однією з підсистем більш загальної правової системи, а тому може розглядатись як одна з її галузей.

У зв'язку з цим аналізується поняття “правова система” в теоретико-правовій науці, наголошується на необхідності застосовувати соціологічний підхід до розгляду правової системи, в якій виокремлюється спортивне право як одна з її підсистем.

Відзначено, що соціологія права відмовляється від використання поняття правової системи в її формально-юридичному аспекті, використовуючи ідеї про плюралістичний характер права, важливі для розуміння феномена спортивного права.

У статті пропонується не обмежуватися лише формальною логікою при визначенні поняття “правова система”, а використовувати діалектичну логіку, розглядати вказане поняття як єдність загального, особливого та одиничного.

Обґрунтовується думка щодо помилковості обмеження підсистеми спортивного права рамками виключно національної правової системи, надання останній глобального значення. Загальним у понятті “правова система” є не національний, а наднаціональний, загальнолюдський рівень правових явищ єдиної сфери світового спорту. Не випадково в літературі розглядаються такі спортивно-

© Олексій Ющик, 2019

правові феномени, як “міжнародне спортивне право”, “європейське спортивне право” тощо.

Зроблено висновок, що поняття “спортивне право” необхідно визначати не в підсистемі національного права, а в контексті підсистеми більш високого рівня, розглядати його взагалі як підсистему глобальної (світової) системи права. Доводиться, що спортивне право становить галузь усієї правової системи світу, а не суто галузь національної правової системи.

Автором запропонована дефініція наукового поняття спортивного права, яка розкриває його сутність як специфічної галузі права.

Ключові слова: спортивне право; правова система; система права; соціологія права.

Тракування спортивного права як галузі права в теоретико-правовій науці традиційно базується на виокремленні у сукупності всіх суспільних відносин особливого предмета правового регулювання – спортивних відносин. Останні становлять специфічну сферу суспільних відносин, яка потребує системного правового регулювання окремою предметною сукупністю правових норм, а саме *спортивного права*.

Особливість цієї предметної сукупності правових норм становить їх предмет, яким є диспозиція норми, що регулює відношення прав та обов'язків суб'єктів спорту в їх спортивних відносинах між собою. Саме за цим чітким критерієм норми спортивного права відрізняються від норм інших правових галузей, що регулюють права та обов'язки суб'єктів спорту в їх правовідносинах з іншими суб'єктами права, які не є суб'єктами спорту.

З огляду на це ми визначаємо спортивне право як таку систему правових норм, яка регулює права та обов'язки суб'єктів спорту в їх взаємних відносинах. У такому розумінні спортивне право виступає як одна з підсистем більш загальної щодо неї *правової системи*, а отже, може розглядатись як окрема правова галузь поряд з іншими правовими галузями.

Однак при цьому постає запитання: що мається на увазі під правовою системою і про яку саме правову систему йдеться при визначенні поняття “спортивне право”?

У теорії права поняття “правова система” розглядалося багатьма вченими в різних аспектах, а тому існує чимало його визначень. Так, наприклад, у Великому енциклопедичному юридичному словнику вона визначається як ‘сукупність взаємопов'язаних між собою системи права та засобів її реалізації’. Однак не зводиться лише до права, за своїм змістом і формою не адекватна системі права, а є ширшою за неї¹.

Поняття “система права” визначається у цьому ж виданні як ‘сукупність впорядкованих і взаємоузгоджених між собою норм права, які ха-

¹ Великий енциклопедичний юридичний словник (Шемшученко Ю ред, Юридична думка 2012) 713.

рактикують внутрішню будову права. Складовими її є норми права, інститути права, підгалузі та галузі права². Поряд надано визначення поняття “система законодавства”:

<...> форма зовнішнього прояву (об’єктивації) норм права, засіб їх організації у правові акти. Має вертикальну і горизонтальну будову. Її структура виражається в єдності, об’єктивності, визначеності, а також у розподілі законів та підзаконних нормативно-правових актів за галузями та інститутами права³.

На думку П. Рабіновича, розрізняються правова система і система права, кожна з яких має своєрідну структуру. ‘Правова (юридична) система – це система всіх юридичних явищ, які існують у певній державі або у групі однотипних держав’⁴. До складу цієї системи входять такі елементи: різноманітні правові акти (юридичні норми з їх зовнішніми джерелами, об’єктивовані акти тлумачення і застосування цих норм), діяльність відповідних суб’єктів зі створення цих актів; різноманітні види й прояви правосвідомості; стан законності та його деформації (акти правомірної, а також неправомірної поведінки)⁵.

У цьому разі автор ототожнює поняття “правова система” і “правова сім’я”, однак остання розглядається в теорії права як більш широке поняття. Наприклад, М. Марченко відзначає, що наявність загальних ознак і рис у різних правових систем дає змогу класифікувати їх між собою або поділяти залежно від тих чи інших спільних ознак – критеріїв на окремі групи, або правові сім’ї. У науковій та навчальній юридичній літературі правові сім’ї розуміються в загальному аспекті, як правило, як сукупність національних правових систем, виокремлених на основі спільності їхніх різних ознак і рис⁶.

Система права, за визначенням П. Рабіновича, – це ‘система всіх чинних юридичних норм певної держави’. Структура системи права – це ‘об’єктивно зумовлена внутрішня організація права певної держави, яка полягає в єдності і погодженості всіх юридичних норм та і їх розподілі за галузями та інститутами права’. Основними структурними елементами, “блоками” цієї системи є: 1) норми права; 2) інститути права; 3) галузі права. Не може існувати юридичної норми, яка не входила б до певного інституту і певної галузі права⁷.

² Великий енциклопедичний юридичний словник (н 1) 713.

³ Там само.

⁴ П Рабінович, *Основи загальної теорії права і держави: навчальний посібник* (ІСДО 1995) 115.

⁵ Там само.

⁶ М Марченко, *Проблеми теорії державства и права: учебник* (ТК Велби, Проспект 2006) 348.

⁷ Рабінович (н 4) 119.

Л. Явич стверджує, що в процесі історичного розгортання юридичної форми окремі правові норми групуються у кожній країні у структуровану сукупність, яка утворює цілу правову систему. У будь-якій державі існує внутрішньо єдина система правових норм, поділена на відносно самостійні утворення, що мають певну автономність. Такими автономіями (елементами) правових систем є інститути та галузі права, а також великі групи галузей (матеріальне і процесуальне право, публічне і приватне право). Загальна теорія права може аналізувати правові системи не тільки з їхнього змістовного боку, а й із погляду їхньої структури, яка відображає структурованість таких, що лежать в їх основі, суспільних відносин. У цьому сенсі правова система – це право кожної країни або міжнародне право, яке розглядається з погляду єдності норм, що його становлять, а також їх ділення на відносно самостійні малі й великі групи, які мають стійку цілісність⁸.

Від правових систем держав і міжнародної правової системи, вказує Л. Явич, необхідно відрізнити систематику (систему) форм вираження нормативного матеріалу (джерел права) і, перш за все, систему законодавства. Якщо правові системи формуються історично відповідно до структури суспільних відносин, то системи законодавства створюються раціонально в процесі упорядкування нормативних актів, створення кодексів, зводів законів тощо. Система законодавства (взагалі форм вираження права) має в своїй основі певну правову систему країни, однак повністю з нею не збігається. Система законодавства, на думку автора, належить до зовнішньої форми вираження об'єктивного права, на відміну від правової системи, яка є внутрішньою (структурною) формою, що пронизує зміст. На формування системи законодавства безпосередній вплив справляють багато факторів суб'єктивного характеру, утім, будь-яка система законодавства так чи інакше відображає правову систему країни, що лежить в її основі. Якщо систему законодавства не можна змішувати з правовою системою, то їх не можна й відривати одне від одного⁹.

На необхідність розмежовувати поняття “право” і “правова система” вказує М. Байтін, зауважуючи при цьому, що категорію “правова система” не слід також змішувати з поняттям системи права, що являє собою внутрішню будову права, об'єднання діючих у державі правових норм в єдине ціле та їх розмежування за предметом і методом правового регулювання на галузі (підгалузі) й інститути права. Правова система – це сукупність внутрішньо організованих і взаємопов'язаних, класово-

⁸ Л Явич, *Общая теория права* (Изд-во Ленинградского университета 1976) 125-6.

⁹ Там само 131-5.

однорідних і спрямованих у кінцевому підсумку до загальних цілей, правових явищ, кожне з яких у межах єдиної структури виконує свою специфічну службову роль¹⁰.

Водночас такий підхід, згідно з яким поняття “правова система”, “система права” і “система законодавства” розглядаються як самостійні поняття теорії права, у літературі піддається критиці. Так, О. Красавчиков назвав хибною думку тих дослідників, яким здається, ніби залежно від того, де і як вміщено текст тієї чи іншої правової норми, вже змінюється якщо й не система права, то, в кожному разі, система законодавства¹¹.

Пізніше у вітчизняній літературі О. Ющик також відзначає, що теоретичні спроби уявити *єдину правову систему* у вигляді двох систем (системи права й системи законодавства) з самого початку позбавлені логічних підстав. “Система права”, що складається з абстрактних “норм права”, не опосередкованих юридичною діяльністю держави (а отже, з правил, які *не є юридичними нормами*), хоча й може вважатися “нормативною системою”, однак *не є системою права*, співвідносною з “системою законодавства”, оскільки вона позбавлена *юридичної форми*. Щодо “системи законодавства”, то через те, що вона розглядається не як *система норм*, а як відмінна від системи норм *абстрактна* “сукупність статей нормативних актів” (а тим паче “сукупність (ієрархія) джерел права”), така “система законодавства” лише *зовнішньо* виглядає як правове явище, однак не є таким *по суті*, не несе в собі *регулюючої властивості нормативної системи* – суттєвої ознаки, що характеризує суспільне призначення права¹².

Далі автор робить висновок, що традиційні уявлення про “систему права” і “систему законодавства”, які сформувалися у теорії, є односторонніми, метафізичними *абстракціями штучно роз’єднаних між собою змістовної та формальної сторін єдиної правової системи*, тобто відображають не реально функціонуючу правову систему, а її довільно, умоглядно розчленовані фрагменти. Тому не випадково прибічникам традиційних уявлень про “систему права” і “систему законодавства” не вдається послідовно дотримуватися чіткого вододілу між вказаними “системами”, наочним підтвердженням чого є застаріла дискусія з приводу визначення критеріїв галузевої диференціації правової системи, гострі дискусії навколо проблеми так званих “основних” і “комплексних” галузей права, а також відсутність задовільного уявлення про правові інститути¹³.

¹⁰ *Нормы советского права. Проблемы теории* (Байтин М и Бабаев В ред, Изд-во Саратовского университета 1987) 55-7.

¹¹ О Красавчиков, ‘Система права и система законодательства’ (1975) 2 Правоведение 62-71.

¹² О Ющик, *Галузі та інститути правової системи (міфи і реальність)* (Оріяни 2002) 9-11

¹³ Там само 9-11.

Є. Євграфова відзначає, що досі формально-догматичний підхід у вивченні структури права в юридичній літературі сприймається як науковий факт. Ще у 70-х роках С. Алексеев розглядав право як багаторівневе утворення, до складу якого входять такі основні рівні: 1) структура *правової норми* (нормативно-правового припису); 2) структура *інституту права* (похідних від нього системних утворень правових норм: субінститутів, асоціацій, підгалузей права); 3) структура *галузі права* – головного та найбільш крупного системного утворення у праві; 4) структура права загалом, системи права (система галузей права) – найвищий рівень структури права¹⁴. Ця теоретична модель, вважає Є. Євграфова, ‘відображає *структуру права як системи загальнообов’язкових норм*, при цьому встановлених або санкціонованих державною владою’. На її думку, це визначення структури права відображає його *кількісну* сторону, залишаючи осторонь *якісні* риси права, і таким чином не охоплює його як цілісне автономне соціальне явище. Правова норма є “клітинкою” права лише у взаємозв’язку з іншими його нормами, тобто коли вони разом утворюють окрему автономну систему – правовий інститут, галузь права¹⁵.

Ми також вважаємо, що право потрібно розглядати як із його формальної, або кількісної сторони, так і враховувати його змістовні, якісні характеристики, для чого необхідно застосовувати *соціологічний* підхід до розгляду правової системи, в якій виокремлюється спортивне право як одна з її підсистем.

Як зазначає Ж. Карбоньє, поняття “правова система” запозичено юридичною соціологією у порівняльного права, хоча його зміст у них неоднаковий. Для компаративістики правова система – це правова сім’я. Національне право змінюється від країни до країни, утім, його можна згрупувати в декілька основних систем. У юридичній соціології поняття правової системи використовується у більш вузькому значенні національного права країни, як право певного суспільства. Воно виражає важливу ідею, що право – це не “об’єктивне право” або “позитивне право”, а комплекс, в якому його елементи (найчастіше говорять про норми та інститути) поєднані між собою не випадковим чином, а необхідними зв’язками і відношеннями. Очевидно, що соціологія права не може використовувати поняття правової системи в її формально-юридичному аспекті. Узятє як за формою, так і за змістом право має своє особливе існування, відмінне (зокрема, більш тривале) від існування його складових.

¹⁴ Цитовано за Є. Євграфовою, *Об’єктивність права: проблеми теорії і реальність* (Парламентське вид-во 2014) 354-6.

¹⁵ Там само.

За словами Ж. Карбоньє, юридична соціологія звертається до поняття “правова система” для того, щоб охопити увесь комплекс юридичних явищ, які вона вивчає. Правова система – це одночасно просторова і часова сфера. Природною базою правового простору є територія, на якій відбуваються відповідні події. Водночас ідея юридичного плюралізму в її застосуванні до відмінностей негеографічного порядку (наприклад, класові, вікові тощо відмінності) передбачає, що в одному й тому самому місці може існувати декілька правових просторів. Це означає, що жодна з наявних систем не має власної території. Правовий простір – це психологічна конструкція, він окреслений сіткою правовідносин. Для того щоб сформувався правовий простір, люди важливіші, ніж територія, але не ізольовані люди, а пов’язані між собою у групи.

У принципі правова система має у ролі просторової сфери суспільство загалом, а за його межами перебувають вже інші правові системи. Однак всередині суспільства групи формуються на різній основі (регіональній, соціально-класовій, віковій, професійній тощо). Тому перед юридичною соціологією постає запитання: чи такі часткові групи, які утворюють соціальний простір, створюють одночасно й правовий простір чи створення такого простору є прерогативою суспільства загалом, як це розуміють юристи-догматики, співвідносячи суспільство в цілому з державою? На противагу цьому соціологи права схиляються до думки, що часткові групи здатні до правотворчості¹⁶.

У Середні віки, відзначає Ж. Карбоньє, кожний соціальний простір ряснів правовими системами, подібно до того, як в обігу були одночасно різні грошові системи. Звичаї – загальні й місцеві, римське право, канонічне право, міські хартії, корпоративні статuti – все це були конкуруючі системи. У ХХ ст. єдність, породжена раціоналізмом кодифікацій, виявилася розбитою, хоча розвиток йшов в іншому напрямку, ніж у Середньовіччі. У сучасних суспільствах є численні центри, які виробляють право. Над державою – це міжнародні організації (пізніше він міг би додати європейські співтовариства), у межах держави – профспілки, кооперативи, трести, підприємства, децентралізовані публічні служби. Це – автономні джерела, що спонтанно породжують право. Ознаку спонтанності вчений вважав дуже важливою, оскільки юридична влада, що створює право, міститься не в державі, а в нормативних фактах, у самому соціальному житті¹⁷.

Ці положення про плюралістичний характер права, на наше переконання, важливі для розуміння поняття спортивного права. Але ще важ-

¹⁶ Ж Карбоньє, *Юридическая социология* (Туманов В пер с фр, Прогресс 1986) 175-8.

¹⁷ Там само 179-180.

лівіші для його дослідження думки Ж. Карбоньє стосовно *заперечень* проти концепції плюралізму. Вказану концепцію, стверджує він, стимулювала її критична спрямованість проти надто унітарної концепції права. Проте якщо явища, які утворюють особливу правову систему, враховуються глобальною національною правовою системою, тобто зв'язані з нею і якимось інтегровані в неї, то тим самим на рівні цієї глобальної системи відновлюється єдність права¹⁸.

Відмінність між догмою та соціологією права, зазначає вчений, слід шукати не в об'єкті цих дисциплін, а розглядати як відмінність *точок зору і кута бачення*. Представник догматичної юриспруденції перебуває ніби всередині правової системи, свого національного права. Соціолог, навпаки, – ззовні системи, що вивчається (навіть якщо він сам до неї належить), і його спостереження жодним чином не впливають на її функціонування. Якщо юридична соціологія може сьогодні збагатити філософію, то тільки тому, що серед соціологів права досі існує впливовий напрям, тематика якого – найбільш загальні проблеми права. Ця теоретична соціологія права – її можна назвати також одним із видів філософії юридичної соціології – представлена іменами М. Вебера, Г. Гейгера, Ж. Гурвича¹⁹.

Таким чином, у дослідженні спортивного права як *однієї з підсистем правової системи* ми можемо використати низку положень юридичної соціології саме для з'ясування найбільш загальних питань правової системи. Зокрема, як відзначає Ж. Карбоньє, у просторі правова система не одна, у світі багато таких систем. У певний історичний момент кожна правова система з її особливостями протистоїть іншим правовим системам²⁰.

Це положення, на перший погляд, виглядає як констатація незаперечного факту, однак насправді воно виявляється помилковим, оскільки абсолютизує точку зору юридичного плюралізму й абстрагується від його протилежності – монізму.

Поняття “правова система” у формально-логічному аспекті, як і будь-яке інше наукове поняття, виступає як форма відбиття суттєвих ознак предметів. Проте, як вказує М. Розенталь, для формально-логічного аспекту вивчення поняття характерні щонайменше дві особливості, які роблять його лише підготовчим у теорії поняття: 1) особливий акцент формальна логіка робить на “кількісній” стороні понять та їх взаємовідношенні і 2) вона має справу з готовими поняттями, які зіставляються одне з одним, і не цікавиться надзвичайно важливим пи-

¹⁸ Карбоньє (н 16).

¹⁹ Там само 34-9.

²⁰ Там само 197.

танням про походження і розвиток понять, їх переходи одне в одного тощо.

“Кількісний” підхід формальної логіки має на увазі ту обставину, що її цікавлять, головним чином, такі питання, як кількість ознак, включених у поняття, більший чи менший його обсяг, яке співвідношення між родовими та видовими поняттями з точки зору ознак, охоплених ними, тощо. Це необхідно й важливо з’ясувати, але тут немає “якісного” підходу до проблеми, тобто не аналізується, наскільки адекватно й глибоко в поняттях та в їхньому розвитку відбиваються закономірні зв’язки явищ. Підходячи до поняття як суми ознак, формальна логіка не дає і не може дати критерію розрізнення суттєвих і несуттєвих ознак.

Діалектична логіка, зазначає М. Розенталь, розглядає поняття як відбиття сутності, суттєвих, закономірних зв’язків предметів. Сутність речей розкривається їх узагальненням. Поняття – це результат узагальнення маси одиничних явищ, воно суттєво загальне. Тут одразу виникає одне з найважливіших питань теорії поняття – питання про співвідношення загального й одиничного в понятті. Формальна логіка здійснює узагальнення шляхом порівняння ознак речей. Одиничні ознаки – це такі, що характерні тільки для певного предмета; загальні – це ознаки, однакові для багатьох предметів. При такому способі узагальнення загальне протистоїть одиничному, численним одиничним явищам. Загальне й одиничне розділяються і вивчаються кожне окремо. З погляду діалектичної логіки наукове узагальнення і формулювання понять значно складніше: це таке узагальнення, яке пізнає сутність, закономірність розвитку речей, тобто сутність, що виражає основне, закономірне у будь-якому одиничному явищі. А це означає, що наукове узагальнення не просто виділяє подібні ознаки в одиничному, а бере такі його ознаки, сторони, властивості, які становлять саму природу його існування, невід’ємну від нього, таку, що визначає його розвиток. Внаслідок цього загальне, яке фіксується у поняттях, більше, ніж сума ознак, і не зводиться суто кількісним шляхом до них; загальне – це закон, сутність одиничних явищ, тобто дещо якісно інакше порівняно з простою сумою ознак окремих речей.

При діалектичному розумінні поняття, зазначає автор, проблема переходу від одиничного до загального вирішується природним шляхом. Чим глибше й точніше осягає мислення взаємний перехід одиничного і загального, тим продуктивнішими будуть наші судження про речі та процеси²¹.

²¹ М Розенталь, *Принципы диалектической логики* (Издательство социально-экономической литературы 1960) 208-18.

При аналізі категорій діалектичної логіки О. Івакін так само відзначає, що є два розуміння загального: традиційне, формально-логічне розуміння загального як абстрактно-загального, тобто як схожості, однаковості речей і явищ, й діалектичне розуміння загального як єдності багатоманітного. Перед нами постає завдання – поєднати одиничне (сфера безпосереднього буття) із загальним (сфера сутності) через опосередковуючу ланку, тобто через особливе. У такому синтезі одиничного й загального через особливе і полягає загальна схема логічної дії. Цей синтез, єдність блоків сфер категорії безпосереднього й опосередкованого, за словами автора, позначає категорія цілісності, що забезпечує нам цілісність погляду на будь-яку матеріальну та духовну систему явищ²².

Отже, на нашу думку, необхідно забезпечити цілісність погляду і на поняття “правова система” як діалектичну єдність загального, особливого та одиничного, тобто розглядати всі одиничні правові явища у сфері спорту як складових єдиної правової системи, поєднаних в особливу цілісність, що виступає як її підсистема “спортивне право”.

На наше переконання, аналіз практики нормативного регулювання спортивних відносин та, зокрема, їх правового регулювання вказує на помилковість обмеження підсистеми спортивного права рамками виключно *національної* правової системи, надаючи саме останній глобального значення. Загальним у понятті “правова система” є не національний рівень правових явищ єдиної сфери світового спорту, а наднаціональний, загальнолюдський. Невипадково в літературі розглядаються такі спортивно-правові феномени, як “міжнародне спортивне право”, “європейське спортивне право” тощо.

З погляду діалектичної логіки, загальне поняття “правова система” має пов’язуватися з правом узагалі, як загальнолюдським явищем, а не з національним правом окремих держав. *Національне* право і, відповідно, *національна* правова система є категорією *особливого* у поняттях “право” та “правова система”. Через це і поняття “спортивне право” належить визначати не в підсистемі якогось національного права, а в контексті підсистеми вищого рівня, розглядати спортивне право взагалі як підсистеми глобальної (світової) системи права.

Інакше кажучи, спортивне право становить *галузь усієї правової системи світу*, а не галузь національної правової системи, оскільки тоді постає запитання: якої саме національної правової системи? У національній правовій системі можливе існування *національного* спортивного права, а не спортивного права взагалі. Тому в літературі автори й характери-

²² О Івакин, *Діалектична філософія: монографія* (Юридична література 2003) 207.

зують саме джерела національного спортивного права та джерела міжнародного права у сфері спорту²³.

Висновки. Таким чином, з урахуванням відповіді на поставлене вище запитання (про яку правову систему йдеться при визначенні поняття “спортивне право?”), ми повинні конкретизувати загальне визначення поняття спортивного права. На нашу думку, *спортивне право – це галузь світової правової системи, яку становлять правові норми, що регулюють права та обов’язки суб’єктів спорту у спортивних правовідносинах.*

Дефініція поняття “спортивне право” розкриває сутність спортивного права як: 1) галузі права; 2) що унормовує спортивні відносини; 3) якими є взаємні відносини суб’єктів спорту; 4) до яких належать суб’єкти спортивної діяльності та суб’єкти забезпечення спортивної діяльності; 5) унормування спортивних відносин передбачає регулювання прав та обов’язків суб’єктів спорту нормами спортивного права у спортивних правовідносинах; 6) права та обов’язки суб’єктів спортивних правовідносин становлять предмет спортивного права як галузі права.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Ivakyn O, *Dialektychna filosofiia: monohrafiia [Dialectical Philosophy: Monograph]* (Yurydychna literatura 2003) (in Ukrainian).
2. Javich L, *Obshhaja teorija prava [General Theory of Law]* (Izd-vo Leningradskogo universiteta 1976) (in Russian).
3. Marchenko M, *Problemy teorii gosudarstva i prava: uchebnyk [Problems of the Theory of State and Law]* (TK Velbi, Izd-vo Prospekt 2006) (in Russian).
4. Rabinovych P, *Osnovy zahalnoi teorii prava i derzhavy: navchalnyi posibnyk [Fundamentals of the General Theory of Law and State]* (ISDO 1995) (in Ukrainian).
5. Rozental' M, *Principy dialekticheskoi logiki [The Principles of Dialectical Logic]* (Izdatel'stvo social'no-jekonomicheskoi literatury 1960) (in Russian).
6. Yevhrafova Ye, *Ob'iektyvnist prava: problemy teorii i realnist: monohrafiia [Objectivity of Law: Problems of Theory and Reality: Monograph]* (Parlamentske vyd-vo 2014) (in Ukrainian).
7. Yushchuk O, *Haluzi ta instituty pravovoi systemy (mify i realnist) [Branches and Institutions of the Legal System (Myths and Reality)]* (Oriiany 2002) (in Ukrainian).

Edited and translated books

8. Karbon'e Zh, *Juridicheskaja sociologija [Legal Sociology]* (Tumanov V per s fr, Progress 1986) (in Russian).

²³ С Алексеев и Р Гостев, ‘Спортивное право: источники регулирования физкультурных и спортивных мероприятий’ [2013] 5(47) Культура физическая и здоровье 16-31.

9. *Normy sovetskogo prava. Problemy teorii [The Norms of Soviet law. Theory Problems]* (Bajtin M i Babaev V red, Izd-vo Saratovskogo universiteta 1987) (in Russian).
10. *Velykyi entsyklopedychnyi yurydychnyi slovnyk [Encyclopaedic Dictionary of Law]* (Shemshuchenko Yu red, Iurydychna dumka 2012) (in Ukrainian).

Journal articles

11. Alekseev S i Gostev R, 'Sportivnoe pravo: istochniki regulirovanija fizkul'turnyh i sportivnyh meroprijatij' ['Sports Law: Sources of Regulation of Physical Education and Sports Events'] [2013] 5(47) *Kul'tura fizicheskaja i zdorov'e* 16-31 (in Russian).
12. Krasavchikov O, 'Sistema prava i sistema zakonodatel'stva' ['Law System and Legislation System'] (1975) 2 *Pravovedenie* 62-71 (in Russian).

Oleksii Yushchuk

SPORTS LAW:

DEFINITION OF THE CONCEPT IN THE LEGAL SYSTEM'S CONTEXT

ABSTRACT. The article aims at forming a new approach to the definition of the sports law concept from the perspective of its branch specificity within the legal system.

It is noted that in theory, the understanding of sports law as a branch of law is traditionally based on singling out the subject matter of legal regulation, this being sports relations regulated by a set of sports law provisions. The author argues that the peculiarity of the latter is their disposition, that is, the rights and obligations relationship of sports subjects in their sports relations with each other. Given this, sports law acts as a system of legal provisions which regulates these rights and obligations and is one of the subsystems of a more general legal system, and therefore can be considered as one of its branches.

In this regard, the author analyzes the concept of "legal system" in the theoretical law science and emphasizes the need to apply the sociological approach when considering the legal system in which sports law is singled out as one of its subsystems.

It is noted that the sociology of law refuses to use the concept of legal system in its formal legal aspect, using the ideas about the pluralistic nature of law which are essential for understanding the phenomenon of sports law.

The article proposes to avoid being confined just to formal logic when defining the concept of "legal system" but use dialectical logic instead and consider this concept as a unity of the general, the special and the individual.

The author substantiates the standpoint that it is erroneous to limit the subsystem of sports law to the framework of pure national legal system giving it global significance. The general aspect in the concept of "legal system" is not the national but supranational, panhuman level of legal phenomena of the uniform world sport domain. It is no accident that the literature deals with such sports and legal phenomena as "international sports law", "European sports law" etc.

The author concludes that the concept of "sports law" should be defined not within the subsystem of national law but in the context of a higher-level subsystem and should be generally considered as a subsystem of the global (worldwide) system of law. It is proved that sports law is a branch of the entire legal system of the world and not just a branch of the national legal system.

The author proposes the definition of the scientific concept of sports law which reveals its essence as a specific branch of law.

KEYWORDS: sports law; legal system; system of law; sociology of law.